

POSTANOWIENIE

18 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 18 grudnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W. B.
przeciwko S. spółce akcyjnej w S.
z udziałem interwenienta ubocznego P. W.
o zapłatę, rentę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej W. B.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 13 czerwca 2024 r., I ACa 297/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego.**

(a.z.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 czerwca 2024 r. powódka wniosła o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Zdaniem skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie: Czy prawidłowa wykładnia art. 362 k.c. pozwala na ustalenie przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody lub zwiększenia jej rozmiarów w stopniu wyższym aniżeli 50 %, w sytuacji gdy

w ciągu przyczynowo skutkowym występują całkowicie i niezależnie od zachowania poszkodowanego przyczyny, mające charakter przyczyn spełniających warunek *sine qua non*, bez których wystąpienia okoliczności dotyczące zachowania poszkodowanego samoistnie nie są w stanie doprowadzić do spowodowania zdarzenia będącego przyczyną szkody. Powyższe wymaga oceny przez Sąd Najwyższy, czy ze względu na *ratio legis* i wykładnię językową art. 362 k.c., a także ujmowanie przez orzecznictwo instytucji przyczynienia jako sytuacji występowania dwóch współprzyczyn szkody, których inicjatorami są zarówno poszkodowany jak i bezpośredni sprawca szkody, możliwym jest stwierdzenie, że to poszkodowany ponosi większą odpowiedzialność za szkodę aniżeli bezpośredni sprawca, w sytuacji gdy tylko jeden z warunków - tj. zachowanie sprawcy - stanowi warunek *sine qua non* zaistnienia zdarzenia szkodowego.

Ponadto powódka wskazała na istnienie potrzeby wykładni art. 362 k.c. jako budzącego poważne wątpliwości w kontekście tego, jaki rodzaj powiązania kauzalnego pomiędzy zachowaniem poszkodowanego, a zdarzeniem szkodowym pozwala na przyjęcie instytucji przyczynienia po stronie poszkodowanego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia (środek prawny), nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 7 lipca 2022 r., I CSK 2151/22; z 28 września 2023 r. I CSK 6680/22, i z 12 stycznia 2024 r., I CSK 2817/23).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych

w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. np. postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23). Powołanie się na przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Zagadnienie prawne powinno przy tym zostać oparte na konkretnych, powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisach prawa, które jednocześnie pozostają w związku z podstawami wniesionego środka prawnego. Zagadnienie takie musi zostać ujęte w sposób abstrakcyjny - tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest także powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen przedstawionego problemu i zaprezentowanie możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07;

10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 16 grudnia 2021 r., V CSK 289/21; z 23 grudnia 2022 r., I CSK 3245/22; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1253/23; z 4 września 2023 r., I CSK 1862/23; z 31 stycznia 2024 r., I CSK 2718/23).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienia SN: z 13 stycznia 2023 r., I CSK 1826/22, i z 26 maja 2023 r., I CSK 4904/22) oraz nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienia SN: z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, i z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20).

Analiza przedstawionego przez skarżącą problemu nie pozwala na przyjęcie, że podnoszona kwestia stanowi istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przedstawione zagadnienie nie ma charakteru uniwersalnego, o czym przekonuje jego szczegółowość i silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym. Oznacza to, że ma ono charakter kazuistyczny – co jak zostało wyjaśnione jest niedopuszczalne, a jego znaczenie nie wykracza poza rozpoznawaną sprawę. W istocie skarżąca nie dąży do rozstrzygnięcia uniwersalnego problemu prawnego, ale weryfikacji trafności rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji (zob. postanowienie SN z 25 października 2023 r., I CSK 3247/23).

Ponadto powódka nie przedstawiła stosownej argumentacji jurydycznej potwierdzającej, że zagadnienie to ma charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że istnieją co najmniej dwie równorzędne możliwości ich rozstrzygnięcia. Innymi słowy, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie przytoczyła – co jest niezbędne - poglądów orzecznictwa i doktryny, które wskazywałyby na istnienie rozbieżnych interpretacji przywołanej regulacji i stojących za nimi racji jurydycznych (zob. postanowienie SN z 18 grudnia 2025 r., I CSK 3743/24).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przy tym, że ustalenie przyczynienia aktualizuje konieczność rozważenia możliwości zmniejszenia odszkodowania (zadośćuczynienia), jednak go nie przesądza, ponieważ o tym,

czy - i w jakim stopniu - jest ono uzasadnione, sąd decyduje w procesie sędziowskiego wymiaru odszkodowania w ramach określonych przez art. 362 k.c., w wyniku decyzji konkretnej i zindywidualizowanej, uwzględniającej okoliczności konkretnego przypadku. Istotne jest uwzględnienie czynników subiektywnych (w tym zawinienia) i obiektywnych (w tym obiektywnej nieprawidłowości postępowania), zarówno tych, które dotyczą osoby odpowiedzialnej, jak i odnoszących się do poszkodowanego (zob. wyrok SN z 3 października 2023 r., II CSKP 1247/22 i cytowane tam orzecznictwo). Zmniejszenia wysokości odszkodowania ze względu na przyczynienie się poszkodowanego dokonuje się w dwóch etapach (zob. np. wyroki SN z 3 lipca 2008 r., IV CSK 127/08; z 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, OSNC-ZD 2009, nr C, poz. 66, z 17 czerwca 2009 r., IV CSK 84/09, z 19 listopada 2009 r., IV CSK 241/09). W pierwszym etapie ustala się, czy poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody. W drugim etapie określa się, czy ze względu na przyczynienie się poszkodowanego należy zmniejszyć wysokość odszkodowania. Następuje to przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, ale przede wszystkim stopnia winy obu stron. W zależności od poczynionych ustaleń nie jest wykluczone przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody lub zwiększenia jej rozmiarów w stopniu wyższym aniżeli 50 % (zob. np. wyrok SN z 7 lutego 2019 r., II CSK 1/18). Niewłaściwe zachowanie się poszkodowanego musi być adekwatną współprzyczyną (zob. wyrok SN z 7 marca 2017 r., II CSK 438/16), to znaczy, że skutek musi nastąpić w wyniku działania dwóch przyczyn, jednej pochodzącej od zobowiązanego, względnie nieustalonej osoby trzeciej oraz od poszkodowanego.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 31 października 2023, I CSK 2890/23; z 30 listopada 2023 r., I CSK 5560/22, i z 21 grudnia 2023 r., I CSK 3439/23). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie

argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 9 listopada 2023 r., I CSK 6588/22).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 września 2023 r., I CSK 5136/22, potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. W konsekwencji przyjąć należy, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, podobnie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy co do podnoszonych kwestii wyraził już swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę przyjętego stanowiska (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14; z 30 listopada 2023 r., I CSK 6472/22).

Wywody skarżącej nie czynią zadość wskazanym wymaganiom; przepis przywołany przez powódkę został już bowiem wielokrotnie omówiony przez Sąd Najwyższy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, dominująca jest tzw. kauzalna koncepcją przyczynienia, zgodnie z którą przyczynieniem w rozumieniu art. 362 k.c. jest zachowanie poszkodowanego, które pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą (*causa concurrens*). Koncepcja ta lokuje przyczynienie w płaszczyźnie obiektywnej, pozostawiając poza jego granicami ocenę zachowania poszkodowanego pod kątem zgodności z prawem, zasadami współżycia społecznego, naganności, zawinienia itp. Okoliczności wartościujące, subiektywne, mają natomiast znaczenie przy ocenie stopnia zmniejszenia odszkodowania, co stanowi odrębną kwestię (zob. np. wyroki SN: z 15 stycznia 2025 r., II CSKP 781/23, i z 18 czerwca 2025 r., II CSKP 136/23). Za tę koncepcją przemawia przede wszystkim wykładnia językowa art. 362 k.c. Norma prawna zamieszczona w tym przepisie składa się z hipotezy ("jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody") i dyspozycji ("obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza

do stopnia winy obu stron"). Według słownika języka polskiego PWN, przyczynić się oznacza "stać się częściowo przyczyną czegoś lub wpłynąć na coś". Trzeba zatem ustalić, czy zachowanie się poszkodowanego pozostaje w normalnym związku przyczynowym ze szkodą (art. 361 § 1 k.c.) a dopiero w dalszej kolejności określa się, czy ze względu na przyczynienie się poszkodowanego należy zmniejszyć wysokość odszkodowania.

W orzecznictwie konsekwentnie wskazuje się na to, że osoba, która decyduje się na jazdę z nietrzeźwym kierowcą godzi się z ewentualnymi ujemnymi następstwami takiego postępowania, co należy oceniać jako przyczynienie się do powstania szkody, jeżeli stan nietrzeźwości kierowcy pozostaje w związku z wypadkiem (zob. np. wyroki SN z 27 listopada 1974 r., II CR 674/74, z 6 grudnia 1982 r., I CR 438/82, z 2 grudnia 1985 r., IV CR 412/85, z 7 grudnia 1985 r., IV CR 398/85, z 7 lutego 2019 r., II CSK 1/18). Zastosowanie art. 362 k.c. wymaga więc ustalania, że powstała szkoda jest powiązana przyczynowo ze stanem nietrzeźwości kierowcy, z którym jechała osoba poszkodowana. Z kolei zakres zmniejszenia odszkodowania wymaga poddania ocenie wszystkich okoliczności, w szczególności związanych z przyczynami (obiektywnymi i subiektywnymi) podjęcia decyzji o podróży pojazdem kierowanym przez osobę nietrzeźwą, ale także z przebiegiem wypadku.

Spod powyższych ocen nie usuwa się ustalone w stanie faktycznym sprawy, nie tylko podróżowanie przez powódkę na kolanach innej osoby bez zapiętych pasów bezpieczeństwa, ale również zdecydowanie się przez nią na jazdę z nietrzeźwym kierowcą, który uczestnicząc w wypadku, nie będąc jego bezpośrednim sprawcą, przekroczył dozwoloną prędkość.

Wobec wyjaśnienia w orzecznictwie przedstawionego przez skarżącego problemu nie została spełniona przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Skarga co najwyżej mogła zostać oparta na innej przesłance w ramach przedsądu, ale Sąd Najwyższy nie ma kompetencji dokonywania modyfikacji w tym zakresie.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Maciej Kowalski

(a.z.)

[a.ł]